

Prezidenta ČR Václava Klause přivítali ředitel FN HK Leoš Heger, děkan LF UK Vladimír Palička a přednosta Neurologické kliniky Gerhard Waberžinek. Foto Ing. Jiří Přiborský

Návštěva prezidenta České republiky Václava Klause ve Fakultní nemocnici

Dne 28. února 2005 v dopoledních hodinách zahájil prezident České republiky Václav Klaus, doprovázený manželkou paní Livií, třídní návštěvu Královéhradeckého kraje. Hostitelem a průvodcem mu po tyto tři dny byl hejtman Královéhradeckého kraje Ing. Pavel Bradík, v krajském městě pak i primátor Ing. Otakar Divíšek.

První den své návštěvy Královéhradeckého kraje se prezident ČR Václav Klaus nejprve setkal se zastupiteli kraje a s poslanci a senátory Parlamentu ČR z Královéhradecka. Poté navštívil Univerzitu Hradec Králové, kde hovořil jak s akademickými funkcionáři, tak i se studenty. Dále se pan prezident setkal s královéhradeckým sídelním biskupem Dominikem Dukou OP. V doprovodu primátora Ing. Otakara Divíška a členů Rady města navštívil prezidentský pár i jednu ze soudobých královéhradeckých atrakcí – Obří akvárium v Baarově ulici. Se členy Rady města prezident ČR Václav Klaus diskutoval o investičních záměrech města, ale také například o výsledcích ankety, dle kterých patří Hradec Králové k „nejlepším místům pro život“ v České republice. V pozdních odpoledních hodinách se prezident ČR Václav Klaus ve zcela zaplněném přednáškovém sále památné Kotěrovovy budovy Muzea východních Čech v Hradci Králové setkal s občany města. Po autogramiádě v knihkupectví Kanzelsberger v Čelakovského ulici povečeřel prezidentský pár v jazzovém klubu Satchmo.

V následujících dvou dnech – 1. a 2. března 2005 – navštívil prezident ČR Václav Klaus města Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, Jaroměř, Nový Bydžov, Jičín a Vrchlabí. V podvečerních hodinách dne 2. března se prezident ČR Václav Klaus setkal s lázeňskými hosty a s podnikateli v Lázních Velichovky. Samostatný program měla v průběhu těchto dnů i paní Livií Klausová: v úterý dne 1. března navštívila Společnost Vamberecká krajka CZ a trutnovský Klub seniorů. Dne 2. března v odpoledních

SLOVA

K ZAMYŠLENÍ

„Vzdělaný člověk stojí proti přirozenému, naivnímu, i proti povrchnímu, špatně vzdělanému. Naivní je ten, kdo svět přijímá, jak jest, a netvrdí, že jsou v něm nejistoty a problémy, které lze řešit mocí vlastního rozumu a vlastní vůle. Také nedovzdělanému je vše jasné; také ten nepocítil vlastně nikdy osten pravé otázky, nýbrž našel jednou provždy, takřka na ulici, svou pravdu a ohání se jí po tom, co mu okolnosti přináší pod ruku. Žádné otázky, žádné činnosti se nevěnuje pro ně samy, nýbrž spatřuje v nich jen příležitost uplatnit své »přesvědčení«, a tím posleze sebe. Má svůj »světový názor«, který mu všechny otázky zodpoví, a znepokojuje-li jej přece něco trochu nad míru, existují již centrály, jež mu mohou dát patřičné odpovědi. A nedotazuje-li se náhodou, jsa »liberální«, takových centrály, pak jen proto, že mu úplně postačí jeho »zásady« a »hlediska« na všechno. Říci přesně, čím se vzdělaný člověk od nevzdělance v obojím smyslu, je obtížno; k našim účelům zde může sloužit tato aproximace: nevzdělaný se pohybuje na půdě definitivní, na půdě (domnělých) samozřejmostí, vzdělaný (což znamená v podstatě: vzdělávající se, a je toliko chybou jazyka, že nám předkládá factum místo fiens) na podstavě nehotové, nedefinitivní, nejisté či ne zcela zajištěné. A to ne z nějaké záliby ve skeptické náladě; nic mu nemůže být cizější než svévolné pohrávání s argumenty, které na nepevné povahy a osobnosti mohou mít neblahý vliv a šíří atmosféru povýšené spokojenosti sebou samým. Banální skepse je vzdělanci právě tak nenáviděnná, ba ještě více, než naivní dogmaticnost.“

Úryvek ze studie Jana Patočky „Myšlenka vzdělanosti a její dnešní aktuálnost“ (1938). In: Jan Patočka. Umění a čas. I. Praha: Oikoymenh, 2004.

hodinách navštívila Obchodní akademii, Obchodní školu a Praktickou školu pro tělesně postižené v Janských Lázních a Dětský domov ve Vrchlabí.

Třetí den svého pobytu v Královéhradeckém kraji, ještě před návštěvou vybraných východočeských měst, navštívil prezident ČR Václav Klaus s manželkou paní Livií Neurologickou kliniku Fakultní nemocnice Hradec Králové, aby zde symbolicky uvedl do provozu nové monitorovací zařízení Jednotky intenzivní péče.

Pro pracovníky Neurologické kliniky a celé královéhradecké Fakultní nemocnice znamenala tato návštěva zcela mimořádnou událost – vždyť po návštěvě T. G. Masaryka ve zdejší nemocnici v roce 1929 a návštěvě Dr. E. Beneše na Lékařské fakultě UK v roce 1946 šlo o historicky teprve třetí setkání hlavy státu se zdejšími zdravotníky.

Po velmi vřelém uvítání vzácných hostů a předání symbolického daru (neurologické vyšetřovací kladívko) pronesl krátký projev ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc. Obsahem projevu bylo i přiblížení problematiky tzv. náhlých mozkových příhod a také poděkování Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje a Magistrátu města Hradec Králové za velkorysou dotaci k nákupu nového monitorovacího systému pro Jednotku intenzivní péče Neurologické kliniky. Projev docenta Hegera otiskujeme v plném rozsahu:

„Vážený pane prezidente, vážená paní Klausová, vážený pane hejtmane, vážené dámy a pánové,

dovolte mi, abych vás přivítal na tomto symbolickém otevření nového vybavení Jednotky intenzivní péče Neurologické kliniky v Hradci Králové, která slouží péči o nemocné s náhlými mozkovými příhodami. Troufnu si využít této dnešní mimořádně slavnostní scény a charakterizovat v několika větách naše zdravotnictví.

Cévní mozkové příhody jsou jedním z nejhorších onemocnění a postihují pacienty bez ohledu na to, zda to byli zdravě žijící vitální devadesátníci, nikotinem či obezitou sebepoškození padesátníci a nebo třeba výkonní sportovci, kteří měli tu životní smůlu, že se u nich ve třiceti letech projevila drobná, ale skrytá porucha cév, která může vést k nevratnému životnímu handicapu. Postižený se ocitá často z plného zdraví, kdy myslel na tisíce důležitých problémů své práce a osobního života, v situaci, kdy nic pro něj není najednou tak důležité, jako jeho zdraví, a obětoval by za jeho návrat naprosto vše. Tato jednotka intenzivní péče s týmem zdatných odborníků některým nemocným už bohužel nepomůže, ale některým z těchto lidí o něco lepší jejich těžký osud a některé téměř uzdraví.

Samozřejmě se to odehrává za vzniku obrovských nákladů a z hlediska zdravotníků i za cenu nadstandardního poskytnutí hodnot, které jsou v ekonomice pokládány za nejvyšší. Peněz, času a vlastní energie, které by mohly být použity pro efektivnější zvyšování osobního prospěchu. Zdravotnictví je běžná lidská činnost, kde hraje velkou roli prestiž a snaha být ve své disciplíně lepší než jiní, ale pohled na pacienta, kterému je možno pomoci, je někdy motivační element silnější než vlastní peníze, a to až k hranici obětování se. Je to dobře i špatně, ale je z toho třeba stále hledat východiska.

Není pochyb o tom, že v našem zdravotnickém systému lze nalézt mnoho nepořádku, ale rozvoj nových technologií, takových, jako ty, které dnes symbolicky uvádíme do provozu, odčerpává tak obrovské množství peněz z veřejných prostředků, že to nutně vyvolává a nepochybně vždy v budoucnu bude vyvolávat tenze. Nelze se jich zbavit, lze s nimi zacházet pouze podle férových pravidel, racionálně a s rovným pohledem na nutná omezení.

My zde jsme se naučili nestěžovat si, pomáhat si sami u sebe a neustále hledat vnitřní rezervy, kterých je dost. Přesto jsme ale vděční za každou pomoc a děkuji proto při této příležitosti za dva a půl milionovou dotaci, kterou nám společnou rukou poskytly Královéhradecký kraj a město Hradec Králové. Garantuji vám, že bude využita dobře. A vás, pane prezidente, ujišťuji, že přestože bychom rádi měli další peníze, patříme mezi lidi, kteří si umí poradit s tím co mají, nenaříkat a nalézat nejlepší pomocnou ruku na konci své paže. To, že je naše zdravotnictví nemocné, je jasné, ale tak beznadějně zase úplně ne.“

Za potlesku všech přítomných pak pan prezident ČR Václav Klaus společně s hejtmánem Královéhradeckého kraje Ing. Pavlem Bradíkem zahájil symbolickým přestřiháním pásky provoz nového monitorovacího systému.

Jak nám sdělil přednosta Neurologické kliniky FN doc. MUDr. Gerhard Waberžinek, CSc., původní monitory JIP Neurologické kliniky sloužily téměř 13 let a byly již velmi poruchové. Nový monitorovací systém tvoří čtyři velmi moderní dotykové monitory s centrálou. Kromě běžného snímání umožňuje neinvazivní a invazivní monitorovací techniky a mimo jiné kapnografické sledování, snímání elektroencefalografické aktivity a jiné. Na Jednotce intenzivní péče Neurologické kliniky jsou hospitalizováni především nemocní s těžkými mozkovými příhodami, kteří v akutní fázi vyžadují přesný monitoring a umělou ventilaci. „V současné době,“ řekl nám dále docent Waberžinek, „předpokládáme větší rozšíření o léčbu systémovou trombolýzou u nemocných s akutními trombotickými cévními mozkovými příhodami, která vyžaduje v akutní fázi bezpodmínečně hospitalizaci na JIP.“

Návštěva prezidentského páru na Neurologické klinice se uskutečnila za velmi vřelé, neformální atmosféry. Prezident ČR Václav Klaus se živě zajímal o provoz JIP a celé Neurologické kliniky. Manželka pana prezidenta paní Ing. Livie Klausová navštívila Dětské oddělení Neurologické kliniky a velmi vřele promluvila se zaměstnanci a s malými pacienty. Na závěr návštěvy oba vzácní hosté velmi ochotně a trpělivě podepisovali zaměstnancům fotografie, památníky a knihy. Všem přítomným bylo skutečně líto, když se museli s panem prezidentem a jeho manželkou rozloučit. V upomínku na tuto návštěvu otiskujeme na dalších stranách fotografie celkem tří autorů – Ing. Jiřího Příborského, paní Mgr. Evy Sychrové a paní Evy Vídeňské. Zvláště děkujeme paní Mgr. Evě Sychrové, redaktorce „Radnice“, zpravodaje Magistrátu města Hradec Králové, která nám kolegiálně pomohla rozšířit náš rejstřík vzpomínkových obrázků.

PhDr. Vladimír Panoušek

Prezident ČR Václav Klaus přijal symbolický dárek – neurologické kladívko.
Foto Mgr. Eva Sychrová

O léčbě náhlých mozkových příhod a dnešním stavu zdravotnictví krátce promluvil ředitel FN HK Leoš Heger. Foto Ing. Jiří Příborský

S provozem JIP seznámil hosty přednosta Neurologické kliniky Gerhard Waberžinek. Foto Ing. Jiří Příborský

Paní Livie Klausová navštívila dětské oddělení kliniky. Foto Eva Vídeňská

Václav Klaus s hejtnanem P. Braděkem zahájili provoz monitorovacího systému. Foto Ing. Jiří Příborský

Malí pacienti si s paní Liví rozuměli. Foto Eva Vídeňská

Foto Mgr. Eva Sychrová

Foto Eva Vídeňská

Paní Jana Blažková vedoucí laborantkou ÚKBD

V měsíci únoru letošního roku se ve Fakultní nemocnici Hradec Králové uskutečnilo výběrové řízení vyhlášené ředitelem FN HK na funkci vedoucí laborant Ústavu klinické biochemie a diagnostiky Fakultní nemocnice Hradec Králové. Na základě výsledku konkursu a po doporučení výběrové komise jmenoval ředitel

Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., do zmíněné vedoucí funkce paní Janu Blažkovou, a to s účinností od 1. března 2005.

Paní Jana Blažková nastoupila do Fakultní nemocnice Hradec Králové v roce 1983 po maturitě na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové, kde vystudovala obor zdravotní laborant. Pracovala v Oddělení klinické biochemie a diagnostiky, odloučeném pracovišti I. interní kliniky na Pospíšilově třídě. Po ukončení nástupní praxe pracovala v rutinním provozu na úseku příjmu materiálu. V dubnu roku 1993 absolvovala paní Blažková

s výborným prospěchem v Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně pomaturitní specializační studium v oboru zdravotní laborant v úseku práce klinická biochemie.

V roce 1995, po návratu z mateřské dovolené, nastoupila do Ústavu klinické biochemie a diagnostiky, do oddělení molekulární biologie, kde byla o čtyři roky později jmenována úsekovou laborantkou. Na tomto pracovišti se paní Jana Blažková věnovala vzdělávání laborantů zařazených do pomaturitního specializačního studia a zároveň se zapojila do několika odborných grantů a studií. Své odborné zkušenosti prezentovala na několika sjezdech a konferencích. V roce 2004 byla paní Jana Blažková přijata do kombinované formy bakalářského studia v oboru zdravotnická bioanalytika na Farmaceutické fakultě v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze.

Přejeme paní Janě Blažkové, aby byla v náročné řídicí funkci spokojena a aby se jí vždy dařilo úspěšně zúročovat své dosažené teoretické a praktické zkušenosti a dovednosti.

Redakce časopisu Scan
a Odbor personálních vztahů FN HK

ZMĚNY V ORGANIZAČNÍM ŘÁDU FAKULTNÍ NEMOCNICE

V organizačním řádu Fakultní nemocnice Hradec Králové došlo během uplynulého roku 2004 k některým organizačním změnám. Tyto změny byly verifikovány rozhodnutími ředitele FN HK č. 64, 65 a 66. Zde je znovu připomínáme s cílem uvést je mezi pracovníky FN HK v co nejširší známost.

1. Na Oční klinice byla zřízena »makulární poradna« (zaměřená na diagnostiku a léčbu sítnicových onemocnění – pozn. redakce). Rozhodnutí č. 64 nabylo platnosti 1. 8. 2004.

2. Původní název „Oddělení centrálních ambulancí“

v pavilonu interních oborů byl změněn na název „Oddělení ambulantních provozů“. Rozhodnutí č. 65 nabylo platnosti 1. 10. 2004.

3. V rámci Radiologické kliniky bylo zřízeno nové pracoviště – Rentgenové oddělení se sídlem v pavilonu interních oborů. Rozhodnutí č. 65 nabylo platnosti 1. 10. 2004.

4. Název pracoviště II. interní kliniky „Komplementární centrum vnitřního lékařství“ (KCVL) byl změněn na „Gastroenterologie a hepatologie“. Rozhodnutí č. 66 nabylo platnosti 1. 12. 2004.

Primář MUDr. Karel Radocha, CSc., zemřel

Smrt je vždy nečekaný, nevitáný host, smutná událost v životě vlastním i pozůstalých.

Dne 1. dubna 2005 zemřel bývalý primář Porodnické a gynekologické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové – MUDr. Karel Radocha, CSc. 15. května by se dožil 76 let.

Gymnázium začal Karel Radocha studovat v Brně, maturoval ale po nuceném přestěhování ve Znojmě. Lékařskou fakultu absolvoval na Masarykově univerzitě v Brně v letech 1948 až 1953. Na umístěnkou nastoupil v prosinci 1953 ve Zlatých Moravcích na Slovensku. Od roku 1956 pracoval 3 roky v Topolčanech a na hradeckou kliniku nastoupil v roce 1959. Od roku 1963, kdy byl přednostou kliniky profesor Karel Vácha, začal pracovat jako zástupce přednos-

ty pro léčebně preventivní péči. První atestaci složil v roce 1957 v Trenčíně, druhou v roce 1961 v Praze. Vědeckou hodnost kandidáta věd obhájil v roce 1967 na téma: Zdravotní stav žen s pozdní gestózou a vliv přidružené infekce močových cest na pozdní gestózu. Problematice péče o těhotné se primář Radocha věnoval po celou dobu práce na hradecké klinice. Jeho zásluhou došlo k podstatnému zlepšení perinatální péče v regionu, byl jedním z prvních propagátorů diferencované a odstupňované péče o ženy s patologickou graviditou. V Hradci Králové porodil jistě několik tisíc dětí a mnoha stovkám žen umožnil, aby zdravé dítě donosily a porodily.

Čest jeho památce!

Doc. MUDr. Jindřich Tošner, CSc.

Životní jubileum profesora Hvězdoslava Stefana

MUDr. MIROSLAVA KRÁLOVÁ, Ph.D.

Požehnané 85. narozeniny oslavil dne 14. března letošního roku pan **profesor MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc.**, emeritní profesor Univerzity Karlovy, světově uznávaný odborník v dětské chirurgii a urologii a poslední žijící žák akademika Jana Bedrny.

Prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., převzal z rukou děkana prof. MUDr. Vladimíra Paličky, CSc., pamětní medaili fakulty.

Foto Irena Šulcová

Pan profesor Stefan se narodil 14. března 1920 v Hradci Králové, kde absolvoval základní školní vzdělání a v roce 1940 maturoval na klasickém gymnáziu. Pochází z lékařské rodiny, byl nejmladším, sedmým synem MUDr. Libora Stefana, generála zdravotnictva Československé armády, a jeho ženy Olgy.

Bezprostředně po vpádu německých okupantů do naší republiky se gymnazista Hvězdoslav Stefan se svými sourozenci zapojil do ilegálního nekomunistického odboje – Obrana národa. V roce 1939 jeho tři bratři odešli ilegálně bojovat do zahraničních armád a on sám se na tuto cestu připravoval. Dva bratři válku nepřežili, jeden padl v leteckém souboji jako stíhač 313. peruti v anglické RAF, druhý byl v německém zajetí ve Francii odsouzen za zeměžradu a v roce 1943 popraven. Třetí bratr, Aurel, působil jako lékař u RAF a poslední roky války jako chirurg v nemocnici pro raněné letce v East Grinsteadu.

H. Stefan se v roce 1941 rozhodl ilegálně přejít do čs. zahraniční armády. Při přechodu na německo-švýcarské hranici byl zatčen a předán k Volksgerichtu v Norimberku. Senátem tohoto soudu byl odsouzen pro velezradu a napomáhání nepříteli k trestu 15 let káznice a 10 roků ochranné vazby po odpykání trestu. S odstupem doby profesor Stefan nerad vzpomíná na kruté životní a pracovní podmínky v káznici v Bayreuthu, kde si on a několik tisíc československých politických vězňů odpykávalo svůj trest. Po osvobození věznice 14. dubna 1945 byl spoluvězni zvolen do čs. Národního výboru ve věznicích. Do konce války spolupracoval se spojeneckými jednotkami a americkou okupační správou při repatriaci spoluvězňů do vlasti. Na osvobozeném území, po dohodě velitelství americké armády s našimi státní-

mi orgány, byl jmenován vládním komisařem pro okresní město Nejedek. Tuto funkci zastával do konce června 1945.

Za odbojovou činnost i dobu věznění byl vyznamenán v roce 1946 prezidentem republiky dr. Edvardem Benešem Československým válečným křížem 1939 a Vyznamenáním za zásluhy I. stupně za činnost v domácím odboji a poté dalšími vyznamenáními. Od roku 1945 prof. Stefan aktivně pracuje ve Svazu protifašistických bojovníků za svobodu a ve Svazu osvobozených politických vězňů.

Studium na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze zahájil Hvězdoslav Stefan ihned po ukončení své mise v Nejedku, v mimořádném letním semestru v roce 1945. Během studia pracoval jako volontér Ústavu patologické anatomie prof. Šikla. Po promoci v roce 1949 nastoupil jako sekundární lékař ORL a chirurgického oddělení nemocnice v Kolíně. Od roku 1952 pracoval jako odborný lékař pro chirurgii a urologii na Chirurgické klinice Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové. Byl asistentem a blízkým spolupracovníkem tehdejšího přednosty kliniky akademika Jana Bedrny. Osobnost tohoto předního čs. chirurga významně ovlivnila lékařskou i vědeckou budoucnost dr. Stefana a stala se mu vzorem po celý další život. Byl to právě akademik Jan Bedrna, který v něm začal pěstovat myšlenku věnovat se oboru dětské chirurgie a urologie. V roce 1958 byl MUDr. Stefan převeden z vojenské služby do civilní. V období let 1960–1989 pracoval zpočátku jako ordinář a od roku 1982 jako primář Oddělení dětské chirurgie Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Za podpory tehdejšího přednosty Chirurgické kliniky profesora MUDr. Jaroslava Procházky, DrSc., a přednosty Dětské kliniky profesora MUDr. Jiřího Blechy, DrSc., postupně vybudoval a organizačně, materiálně i personálně zabezpečil oddělení s celostátním a evropským věhlasem. Oddělení bylo vybudováno v prostorách Dětské kliniky, mělo zpočátku 25 a později 39 lůžek. Po vzoru anglosaských zemí se zde prováděla dětská chirurgie v celém rozsahu, od diagnostiky, operační a pooperační péče až k péči následné.

V roce 1967 obhájil dr. Stefan disertační práci na téma „Komplikující choroby zdvojené ledviny“ a byl mu udělen

Prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc.

Foto Irena Šulcová

titul kandidáta věd. V roce 1968 byl jmenován docentem chirurgie s habilitační prací „Aganglionární megakolon“ a v roce 1992 profesorem dětské chirurgie Lékařské fakulty Univerzity Karlovy na základě vědecké práce „Exstrofie močového měchýře“. V roce 1990 byl rehabilitován a povýšen do funkce plukovníka. V letech 1991–2004 pracoval na Urologické klinice Fakultní nemocnice v Hradci Králové, devět let jako konzultant pro dětskou urologii a pět let jako smluvní odborný lékař. V roce 1998 byl jmenován emeritním profesorem Univerzity Karlovy. Je dosud členem komise pro státní zkoušky z chirurgie a oborové rady PGS pro udělování vědeckých hodností v chirurgických oborech.

Za vědecký přínos v oboru medicíny je prof. Stefan nositelem sedmi medailí (z toho jedné zahraniční) a dvou cen. Je čestným členem tří českých lékařských společností a Polské společnosti dětských chirurgů, je členem Německé chirurgické společnosti a od roku 1967 je zámořským voleným členem British Association of Pediatric Surgeons.

Příkladná je publikační a přednášková činnost profesora Stefana. Publikoval více než 180 odborných článků převážně jako první autor, 15 z nich v zahraničí. Přednesl více než 300 přednášek na mezinárodních kongresech, konferencích a seminářích doma i v zahraničí (Anglie, Irsko, Chorvatsko, Německo, Rakousko, Švýcarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Švédsko). Je autorem dvou monografií – Voda a elektrolyty v chirurgii (1958) a Aganglionární megakolon (1969) – a spoluautorem dvou dalších – Úvod do praktika z chirurgie, kde napsal kapitolu „Některé odlišnosti nejčastějších chirurgických chorob v dětském věku“ (1967) a Rekonstrukcijska urološka kirurgija, kde se podílel kapitolou o vezikoureterorenálním reflexu. Druhá z posledně jmenovaných knih vyšla v r. 1999 chorvatsky a v r. 2000 německy.

Z historie lékařství vydal profesor Stefan monografii Karel Rokitanský (1954) a obsáhlými kapitolami se podílel na řadě dalších knih, např. na jubilejní publikaci Lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové 1945–1995 (1995), a dalších.

Profesor Stefan má několik odborných priorit v československé medicíně: popsal a laboratorně a histologicky dokumentoval případy dysgeneze gonád (1957), zavedl radikální komplexní léčbu rhabdomyosarkomu u dětí (1957), sestavil a uvedl do provozu 2. umělou ledvinu v ČSR (1958), diagnostikoval a komplexně léčil rakovinu štítné žlázy u dětí (1963), v r. 1963 provedl funkční rekonstrukci exstrofického močového měchýře s epispadíí u dívky, vypracoval a mezinárodně zavedl světově uznávanou rekonstrukční genitoplastiku, která se po něm nazývá „Stefanova operace“ (1963) a stala se historickým mezníkem pro provádění záchovných operací u intersexu, racionálně modifikoval Duhamelovu operaci a způsob rektální biopsie u aganglionárního megakolon (1969), zavedl kombinovanou léčbu Wilmsova nádoru při oboustranném výskytu, s následnou mezinárodní odezvou úspěšně oddělil srostlá dvojčata v novorozeneckém období (1980), úspěšně provedl několik enterovezikoplastik pro neurogení poruchy dolních močových cest, při rekonstrukci močové trubice u vysokých hypospadií použil bukální sliznici (1986).

V rámci pregraduální pedagogické činnosti se profesor Stefan podílel na přednáškách a praktických cvičeních z chirurgie a dět-

ské chirurgie pro posluchače LF UK a VLA. V postgraduální výchově přednášel v ILF na lékařských seminářích. Na svém pracovišti vyškolil několik odborníků v dětské chirurgii a dětské urologii (Králová M., Koudelka J., Kříž J., Preis J., Kuliaček P., Lehká J., Baše J., Macík I.) a věnoval se stážištům z dětsko-chirurgických pracovišť naší republiky i z jiných zemí (Německo, Polsko, Vietnam). V rámci komplexní péče o dítě zavedl pravidelné dětsko-chirurgické semináře pro pediatry a chirurgy bývalého východočeského kraje, kde byly diskutovány jednotlivé pediatricko-chirurgické diagnózy, výsledky chirurgické léčby vrozených i získaných onemocnění u dětí a závažné a zajímavé kazuistiky z oboru. Navázal a rozvíjel spolupráci s Klinikou dětské chirurgie ve Wroclavi. Spolu s přednostou této kliniky, profesorem Janem Slowikovským, uspořádali několik společných odborných seminářů doplněných společenskými akcemi. Pro vysoký odborný a organizační kredit pracoviště vedeného prof. Stefanem bylo toto pracoviště opakovaně pověřeno výborem dětsko-chirurgické společnosti uspořádat v Hradci Králové celostátní konferenci s mezinárodní účastí.

Když sledujeme odbornou činnost profesora Stefana, domníváme se, že nemůže mít osobní záliby a čas pro jejich realizaci. Opak je pravdou. Pan profesor má rád vážnou i taneční hudbu, rád fotografuje, zajímá se o sochařství, z literatury upřednostňuje díla s historickou a filosofickou tematikou. Byl členem Sokola, jako mladý procestoval na bicyklu téměř celou Evropu, doposud se věnuje myslivosti a plavání a donedávna i lyžoval. Po celou dobu své lékařské praxe se věnuje historii v medicíně, shromáždil jedinečný archiv, který je důležitým pramenem historie lékařství. Pan profesor má čtyři děti, dvě nejmladší vychoval sám.

Profesor MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., je výjimečným a silným člověkem a vlastencem, který se opakovaně musel poprat s osudem, měl silnou vůli, víru ve spravedlnost, tělesnou zdatnost a možná i trochu štěstí, že téměř vždy zvítězil, a pokud ne, pak trpělivě pracoval, aby argumenty své odpůrce přesvědčil. Od svých záměrů a svého přesvědčení se nenechal nikým odradit. Od svého mládí byl medicínou hluboce zaujatý a doposud se podílel na řešení některých jejích aspektů. Obsah a počet jeho vědeckých sdělení a odborné priority v čs. medicíně dokumentují jeho vůli pozvednout prestiž oboru, kterému se věnoval a jehož byl v Československu spoluzakladatelem. Na rozsah a výsledky jeho práce pohlížíme s úctou a s obdivem.

Vážený pane profesore, do dalších let Vám přejeme hodně zdraví, mnoho úspěchů a trvajícím životní elán i optimismus.

SIT VENIA VERBO ...

Při veřejném zasedání Vědecké rady Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze dne 5. dubna 2005 převzal prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., z rukou děkana fakulty prof. MUDr. Vladimíra Paličky, CSc., při příležitosti svých 85. narozenin stříbrnou pamětní medaili fakulty. V úvodním laudatiu vyzvedl děkan celoživotní odborné zásluhy jubilanta na poli dětské chirurgie a urologie i jeho práce z oblasti historie, kterými se zasloužil o dobré jméno naší fakulty, české medicíny i historie lékařství doma i v zahraničí.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Fakultní nemocnice získala přístroj pro konzervaci ledvin kontinuální perfuze

MUDR. PAVEL MĚŘIČKA, MUDR. PAVEL NAVRÁTIL, CSc.

Lékaři převzali přístroj pro konzervaci ledvin určených k transplantaci.

Dne 15. února 2005 proběhlo za přítomnosti zástupců vedení Fakultní nemocnice Hradec Králové, uživatelských pracovišť a tisku oficiální (slavnostní) předání přístroje pro konzervaci ledvin určených k transplantaci kontinuální pulzní perfuze. Přístroj, který vyrábí firma Water Systems, USA, předali zástupci firmy Edomed (European Distribution Organisation of Medical Equipment and Disposables) pánové Michal Srb a Dr. Ondráček.

Jako zástupci uživatelských pracovišť jsme na setkání stručně seznámili přítomné s historií použití kontinuální perfuze ke konzervaci ledvin ve světě a v ČR a o současných plánech využití přístroje ve FN HK. Přístroj na kontinuální perfuze získala FN HK jako druhé zdravotnické zařízení v ČR po FN v Plzni, jejíž transplantáčnické centrum jej využívá již od roku 2002. Použití kontinuální perfuze pro konzervaci ledvin určených k transplantaci však není záležitostí posledního desetiletí. Sama firma Waters ve svých reklamních materiálech uvádí, že se považuje za lídra v této technologii od roku 1970. Kontinuální perfuze byla široce využívána v transplantáčnických centrech v USA již v 70. letech. Důvodem bylo, že ledviny tehdy ještě nebyly odebírány od dárců s bijícím srdcem (po stanovení smrti mozku). Interval mezi zástavou srdce a vlastním vyjmutím ledviny a jejím zchlazením, tzv. teploischemický čas, měl významný vliv na funkci ledvin po transplantaci a snahou transplantologů bylo vyvinout metodu, která by byla schopna ověřit skutečný funkční stav odebrané, resp. konzervované ledviny. To se skutečně podařilo a již v první polovině 70. let bylo známo, že vzestup perfuzního tlaku během kontinuální perfuze je neklamnou známkou ztráty funkčnosti orgánu. Nitrobněčný edém, který vzniká na základě ztráty selektivní propustnosti buněčných membrán při odumírání buněk, totiž vede k ireverzibilní kompresi cévního řečiště ledviny, což by po transplantaci vyvolalo zástavu krevního oběhu a odumření (nekrózu) transplantátu. Rovněž bylo známo, že dalšími parametry, které indikují jemnější změny funkčnosti štěpu, jsou změny biochemických hodnot perfuzátu v průběhu perfuze.

Kontinuální perfuze byla tehdy chápána i jako první nezbytný krok k možné kryokonzervaci orgánu, tedy uchování ve zmrazeném stavu. Úspěšné vyřešení této problematiky se tehdy všeobecně očekávalo. Před kryokonzervací by totiž bylo

zapotřebí orgán prosytit ochrannou látkou, tzv. kryoprotektivem, a po rozmrazení tuto látku z orgánu opět perfuze odstranit.

Tento vývoj byl tehdy bedlivě sledován v ČR i v Hradci Králové. V pražském Institutu klinické a experimentální medicíny (IKEM) se pracovalo na vývoji jednoduché metody měření perfuzního tlaku u ledvin konzervovaných iniciální perfuze a ve Fakultní nemocnici Hradec Králové již v polovině 70. let existoval projekt zavedení kontinuální perfuze ledvin s použitím tehdy dostupného přístroje švédské firmy Gambro. Autory projektu byli prof. Navrátil a prof. Klen.

Radikální změnu ve vztahu transplantologů k využití kontinuální perfuze způsobilo zavedení odběru orgánů od dárců s bijícím srdcem (v ČR od druhé poloviny 70. let). Tím byly teploischemické časy zcela eliminovány a funkčnost ledvin, byť konzervovaných prostou iniciální perfuze vychlazeným roztokem, např. Eurocollins, později Custodiol nebo UW, a následně uložených při teplotě tajícího ledu, se jevila jako zcela dostačující. Kontinuální perfuze byla pro svou značnou finanční náročnost považována za zbytečnou pro rutinní praxi. Rovněž naděje na rychlé zavedení kryokonzervace ledvin se nesplnily. Britská výzkumná skupina, která se problematikou dlouhodobě zabývala, byla rozpuštěna, neboť její práce nevedla k prakticky realizovatelným výstupům. Nebylo však náhodou, že někteří její členové našli práci u firmy Organ Recovery Systems, USA, která je konkurentem firmy Waters a nabízí přenosný perfuzní přístroj.

Zájem o využití kontinuální perfuze se v posledním desetiletí opět zvýšil vzhledem k nedostatku dárců s bijícím srdcem (po diagnóze smrti mozku). Hledání cesty ke zvýšení počtu odběrů vedlo k vypracování nové metody odběru orgánů od dárců s nebijícím srdcem, značně dokonalejší než byla praxe 70. let, kterou oba autoři ještě pamatují. Tuto metodu jako první zavedlo transplantáčnické centrum FN Plzeň, jehož zkušenosti máme možnost využít.

Nový přístroj umožňuje perfuze obou ledvin v jedné perfuzní komoře. Je umístěn na novém pracovišti Tkáňové ústředny v laboratoři s kontrolovanou čistotou prostředí (třída C), v níž jsou rovněž uloženy i vychlazené speciální perfuzní roztoky (KPS-1, Organ Recovery Systems, USA). Sousedící laboratoř třídy B s pracovními plochami třídy A umožňuje eventuelní nezbytnou úpravu perfuzních roztoků.

Zavedení metody kontinuální perfuze je nepochybně i podnětem pro hledání témat pro výzkumné projekty, jako je např. zpřesnění diagnostiky funkce orgánu sledováním změn fyzikálních a biochemických parametrů během perfuze nebo perspektivně i kryokonzervace orgánu. I v této oblasti došlo v posledních deseti letech k významnému pokroku, především díky vývoji nových druhů kryoprotektiv, tzv. vitrifikačních roztoků. S jejich použitím se skupině G. Fahyho (USA) podařilo zvládnout nezbytné přípravné kroky pro úspěšnou kryokonzervaci, tj. prosytení orgánu kryoprotektivem a jeho odstranění, tj. kroku, který byl neuvěřitelně s použitím klasických kryoprotektiv, která používáme např. pro rutinní kryokonzervaci transplantabilních krvevorných buněk pro použití v hematologii a onkologii. Nové výzkumné týmy se formují i ve státech EU, vyřešení celého problému kryokonzervace orgánů však rozhodně nelze považovat za krátkodobou záležitost.

XIV. ortopedické sympozium

V tomto roce, ve dnech 17. a 18. března 2005, organizovala Ortopedická klinika Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové již po čtrnácté Ortopedické sympozium s mezinárodní účastí. Jako hlavní témata byla zvolena: onemocnění pohybového aparátu v adolescenci a ortopedické řešení následků úrazů dolní končetiny.

Kromě českých a slovenských lékařů se sympozia účastnili i kolegové z Polska, Rakouska, SRN a Libye. Jako stěžejní přednášky možno označit sdělení významného rakouského odborníka prim. Dr. K. Pernera ze Steyeru o možnostech endoprotetiky v oblasti revizních operací kyčle a rozsáhlé sdělení prof. MUDr. P. Dunгла, DrSc., o onemocnění adolescentního věku se zvláštním zaměřením na operační možnosti v oblasti rostoucího kyčelního kloubu. Celkem bylo předneseno 40 přednášek, potěšila i velká aktivní účast kolegů ze sousedních zemí. Kladem setkání byla i bohatá, rozsáhlá a konkrétní diskuse ke všem problémům.

Královéhradecké Ortopedické sympozium je již tradičně organizováno ve spolupráci s Krajem a Městem Hradec Králové, Fakultní nemocnicí a Lékařskou fakultou UK. O významu sympozia svědčí i osobní účast nejvyšších představitelů těchto institucí. Slavnostního zahájení se zúčastnili: Bc. Hana Ulrychová, hlavní sestra Fakultní nemocnice, Ing. Otakar Divíšek, pri-

mátor města Hradce Králové, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové, doc. MUDr. Roman Prymula, Ph.D., děkan FVZ UO, v zastoupení hejtmana Královéhradeckého kraje Ing. Pavla Bradíka radní Miloslav Plas a v zastoupení děkana Lékařské fakulty její proděkan prof. MUDr. Zdeněk Zadák, CSc.

Součástí odborného setkání byl i seminář sester, na kterém zaznělo celkem 35 přednášek a byl po oba dny bohatě navštíven.

Nedílnou částí sympozia byl i společenský program, ve kterém účastníci vyslechli v Městské hudební síni jazzový recitál v podání klavírního virtuosa Jana Šimíčka, po kterém následoval tradiční společenský večer v reprezentačních prostorách Nového Adalbertina.

Celé sympozium probíhalo v jubilejním roce 60. výročí otevření Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a tudíž i v roce 60. výročí vzniku Ortopedické kliniky. Na počátek tohoto roku připadá také 80. výročí vzniku Československé ortopedické společnosti. Doufáme a věříme, že tento kongres přispěl k důstojným oslavám výše uvedených výročí.

V závěrečném projevu pan doc. MUDr. Milan Kokavec, CSc., přednosta I. ortopedické kliniky v Bratislavě, kladně zhodnotil průběh celého sjezdu a vyjádřil naději a přání na shledání na příštím rok.

Doc. MUDr. Karel Karpaš, CSc.

Vzpomínka na prof. MUDr. Jozefa Švába

Dne 13. března 2005, ve věku nedožitých 89 let, zemřel v rodném Bardějově první přednosta Urologické kliniky Lékařské fakulty v Hradci Králové, Univerzity Karlovy v Praze, profesor MUDr. Jozef Šváb, CSc.

Narodil se 27. července 1916. Po absolvování gymnázia v Prešově začal studovat v roce 1937 medicínu na Karlově Univerzitě v Praze. Po uzavření českých vysokých škol v roce 1939 pokračoval ve studiu na Lékařské fakultě v Bratislavě, kde v roce 1944 promoval. Lékařskou dráhu začal pod vedením prof. MUDr. J. Kňazovického na Chirurgickém oddělení v Martině a později, od roku 1947, na Chirurgické klinice v Košicích. Již tady získal titul odborného lékaře pro urologii. V říjnu 1951 byl povolán do armády a rozkazem byl převelen do Vojenské lékařské akademie v Hradci Králové.

V Hradci Králové, kde prožil 40 let svého produktivního života, začal pracovat na Chirurgické klinice pod vedením akademika Bedrny. Zprvu byl asistentem a po smrti akademika Bedrny v roce 1956 vedoucím lékařem Urologického oddělení. V roce 1959 se stal kandidátem věd a v roce 1960 byl habilitován. Po zříze-

ní první Urologické kliniky v Čechách v roce 1962 byl jmenován prvním přednostou a v roce 1968 profesorem urologie. Ve funkci přednosta působil až do roku 1983, kdy odešel do důchodu. Poté vykonával funkci konziliáře. Pracovní

kariéru ukončil v roce 1992 a vrátil se do rodného Bardějova, kde se u příležitosti 80. narozenin stal čestným občanem města. Při stejné příležitosti obdržel Zlatou pamětní medaili Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze.

Během svého plodného medicínského života ovládl profesor Jozef Šváb celou škálu otevřených i endoskopických operací a vypracoval techniku resekcce ledviny. V oblibě měl náhrady močových cest exkludovanou střevní kličkou, urogynekologii, dětskou urologii, rekonstrukce uretry a další. Publikoval více než 70 prací v našich i zahraničních časopisech. Vychoval jednoho profesora, tři docenty a několik primářů urologických oddělení. Stál u zrodu samostatné „České urologické společnosti“ a řadu let pracoval v jejím výboru.

Profesor Jozef Šváb byl vynikajícím odborníkem, urologem, pracovitým, čestným a dobrým člověkem. Pro tyto vlastnosti se těšil oblibě u všech svých spolupracovníků i vrstevníků na Lékařské fakultě UK a ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové.

Čest jeho památce.

Doc. MUDr. Petr Morávek, CSc.

Přednáška prof. Stefana o Karlu Rokitanském

Dne 23. března 2005, při příležitosti svých 85. narozenin, pronesl prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., emeritní profesor Univerzity Karlovy, přednášku na téma Karel Rokitanský a Hradec Králové. Přednáška se uskutečnila pod záštitou děkana Lékařské fakulty prof. MUDr. Vladimíra Paličky, CSc., a vedle Lékařské fakulty byl pořadatelem přednášky Spolek za Staré město Hradec Králové. Úvodní slovo k přednášce pronesli proděkan

Předsdkyně Spolku za Staré město Hradec Králové Jarmila Sibalová blahopřeje profesoru H. Stefanovi k 85. narozeninám.

LF UK prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., a předsdkyně Spolku za Staré město Hradec Králové paní Jarmila Sibalová. Poté již hlavní slovo patřilo prof. Stefanovi, který představil osobnost a dílo Karla Rokitanského a jeho vztah k Hradci Králové a naopak vztah města ke svému slavnému rodákovi.

Prof. Stefan pomocí vizuální prezentace vykreslil život a stav města Hradce Králové počátkem 19. století, kdy se zde Karel Rokitanský narodil a prožil zde svá gymnaziální léta. Posluchači přednášky mohli zkonfrontovat podobu města, tak jak byla zachycena před dvěma sty lety, se současným stavem. Profesor Stefan se zabýval problematikou určení místa Rokitanského narození a také vylíčil okolnosti vzniku a umístění desky na paměť Karla Rokitanského. Hradečané se dále seznámili s několika domy, ve kterých Karel Rokitanský za svého pobytu v Hradci Králové pobýval. Prof. Stefan se za pomoci rodokmenu Rokitanských podrobně zabýval rodinou královéhradeckého rodáka a poukázal na zajímavé životní osudy jeho příbuzných. Další část přednášky se zabývala životními osudy Karla Rokitanského a jeho působením ve Vídni. Byla představena situace, se kterou se Rokitanský ve Vídni setkal, jeho vědecká práce a elán, se kte-

rým pracoval. Nesmíme opominout, že Karel Rokitanský vedle mnohých vědeckých poct, kterých dosáhl, zastával i akademické funkce na vídeňské univerzitě. Byl zvolen rektorem a také několikrát zastával i úřad děkana Lékařské fakulty. Díky svoji vědecké erudici a organizačním schopnostem se stává jedním ze zakladatelů tzv. druhé vídeňské lékařské školy. Profesor Stefan neopomněl ani aktivity Karla Rokitanského na poli politiky

Biskup Dominik Duka OP v rozhovoru s prof. H. Stefanem po přednášce „Karel Rokitanský a Hradec Králové“.

a filosofie, kde dosáhl významných úspěchů a jeho názory byly všeobecně uznávány. Musíme si uvědomit, že královéhradecký rodák Karel Rokitanský patřil a patří mezi elitu českého národa a v jeho době bylo jeho jméno známé po celém světě.

Prof. Stefan za použití velkého množství dobových portrétů a archivních dokumentů plasticky přiblížil posluchačům Rokitanského osobnost a život v Hradci Králové v minulých dobách.

Po ukončení přednášky následoval zasloužený potlesk posluchačů a diskuse, ve které se prof. Stefan vyjádřil k dalším otázkám týkajícím se Karla Rokitanského a dějin Hradce Králové.

Na závěr patří velké poděkování prof. Stefanovi za působivou přednášku o rodákovi, jehož velikost bohužel mnohdy neumíme docenit. Poděkování patří také paní MUDr. Olze Procházkové, spolupracovnici prof. Stefana, která rovněž přednášku zajišťovala po technické stránce, a samozřejmě Lékařské fakultě a Spolku za Staré město Hradec Králové, jejichž zásluhou se tato událost mohla uskutečnit.

Mgr. Jiří Štěpán
Kabinet dějin lékařství LFUK
Foto MUDr. Olga Procházková

Významné publikační úspěchy hradeckých kardiologů

V nakladatelství Springer Berlin Heidelberg byla vydána anglická mutace multimediální elektronické učebnice kardiologie autorů Pavla Žáčka, Jana Dominika a Pavla Kubiše *Interactive Cardiac Surgery* (Česky vyšla učebnice na CD-ROM v nakladatelství GRADA Publishing v roce 2003). Redakce Scanu autorům učebnice srdečně blahopřeje.

Kromě toho se prof. MUDr. Jan Dominik, CSc., a MUDr. Pavel Kuneš, oba z Kardiologické kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, jako spoluautoři kapitol podíleli na přípravě nové, dvousvazkové učebnice Kardiologie prof. MUDr. Michaela Aschermanna, DrSc., (hlavní autor a pořadatel) a spolupracovníků, vydané nakladatelstvím Galén v roce 2004.

Rozhovor s naším senátorem doc. MUDr. Karlem Bartákem, CSc., o uznání způsobilosti a bezúhonnosti zdravotníků

Pane senátore, z médií víme, že jste v posledních měsících v Senátu Parlamentu ČR bojoval za zdravotníky. Řečeno konkrétně, že jste usiloval o změnu podmínek pro uznání bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti lékařů a ostatních zdravotníků, tedy o řešení otázek, které byly mezi námi lékaři a ostatními zdravotníky živě diskutovány.

Od dubna loňského roku řešil danou problematiku zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, pro ostatní zdravotníky pak zákon č. 96/2004 Sb., o lékařských zdravotnických povoláních.

V § 3 obou zákonů se shodně uvádí, že uchazeč musí být k výkonu konkrétního povolání způsobilý nejen odborně a zdravotně, ale musí být také tzv. bezúhonný. Právě velmi přísné nastavení podmínek pro bezúhonnost se stalo již při projednávání výše uvedených zákonů v Senátu PČR v lednu roku 2004 velkým problémem. Zákony však musely být přijaty před naším vstupem do EU, poněvadž jsme museli zákonem upravit případné zaměstnávání občanů EU u nás. Volili jsme tehdy menší zlo a zákon schválili. Tak se tehdejší ministryni zdravotnictví paní MUDr. Marii Součkové podařilo prosadit znění, které nemá obdoby v žádné evropské zemi. Již tehdy jsme se dohodli, že se při první vhodné příležitosti k problému vrátíme a platné znění změníme.

Můžete, pane senátore, blíže charakterizovat ono „přísné nastavení podmínek pro uznání bezúhonnosti“?

Bezúhonnost ze dne na den ztratili a práci lékařů a ostatních zdravotníků museli opustit všichni, kdož byli pravomocně odsouzeni za jakýkoli úmyslný trestný čin a dále za trestný čin, spáchaný v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, a to i z nedbalosti. Takto přísná omezení „ex lege“ (ze zákona), tedy bez možnosti podání opravných prostředků až přezkoumání soudem, nejsou platná v žádné civilizované zemi ani v jiném povolání. Pan poslanec MUDr. Jaroslav Krákora podal v Poslanecké sněmovně PČR ve druhém čtení návrhu zákona „o biocidních přípravcích“, nesouvisejícího se Zákonem č. 95/2004 Sb., pozměňující návrh novely zákona č. 95/2004 Sb., kde se za bezúhonného nadále považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pouze k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti s poskytováním zdravotní péče. Jde tedy většinou o nejtěžší úmyslné trestné činy, jako je účast na kriminálních potratech, aktivní eutanazii, prodeji lidských orgánů nebo dětí, ale i nedbalostní trestné činy, spáchané za přítěžujících okolností, např. z hrubé nedbalosti, v opilství atp. Je ovšem třeba si uvědomit, že soud může za trestný čin, spáchaný v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, i nadále uložit na určitou dobu také vedlejší trest zákazu povolání!

Byl bych rád, kdybyste mohl čtenářům přiblížit Vaši osobní účast a podíl na projednávání příslušné novely zákona.

Výbor pro zdravotnictví a sociální politiku Senátu PČR mne jmenoval garančním zpravodajem projednávaného návrhu

zákona o „biocidních přípravcích“. K tomuto zákonu poslanci PČR bez projednání v odborném poslaneckém výboru „přilepili“ novelu zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Senát v obdobných případech téměř vždy takový „přilepek“ poslanecké sněmovny zamítá. Mou prvořadou úlohou tudíž bylo přesvědčit členy výboru a později i plénum senátu, že navrhované znění novely napravuje naši dřívější chybu. Dále jsem připravil pozměňovací návrhy zákona 96/2004 Sb., které sjednocovaly podmínky „pro lékaře a ostatní zdravotníky“. Mé návrhy byly schváleny v celém dalším legislativním procesu, byly publikovány ve Sbírce zákonů a nabyly tak právní moci.

Nakonec se ještě zeptám: došlo také k nějakým změnám pokud jde o podmínky uznání zdravotní způsobilosti lékařů a ostatních zdravotníků?

Došlo. Jistě si vzpomínáte, že ve druhé půlce loňského roku jsme byli všichni povinni účastnit se na výzvu zaměstnavatele preventivně lékařského vyšetření u svého registrujícího praktického lékaře a doložit zaměstnavateli „posudek zdravotní způsobilosti“ k výkonu povolání. Taková vyšetření měla být prováděna opakovaně, s ohledem na věk v intervalech dvou až pěti let. Nyní platné znění zákona říká, že zaměstnavatel v odůvodněných případech může, ale nemusí posudek vyžadovat.

Za rozhovor poděkoval prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Venia docendi

Podle § 72 odst. 11 zákona č. 111/1998 Sb. jmenoval rektor Univerzity Karlovy prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., s účinností od 1. února 2005 MUDr. Vladimíra Lonského, Ph.D., odborného asistenta Kardiologické kliniky Lékařské fakulty v Hradci Krá-

lové Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice Hradec Králové, docentem pro obor kardiologie.

Panu docentu Vladimíru Lonskému srdečně blahopřejeme a přejeme mu mnoho dalších pracovních i osobních úspěchů.

TECHNICKÉ ZÁZEMÍ FAKULTNÍ NEMOCNICE

Část I. - prádelna

Podíváme-li se na plán areálu Fakultní nemocnice Hradec Králové, můžeme v jižní části areálu, za pavilony Bedrnovým a Bašteckého, vést pomyslnou hranici, která jako by oddělovala zdravotnickou část nemocnice a její technické zázemí. Prakticky všichni zaměstnanci z něho znají stravovací provoz, ale „dál

Část tělesa pračky Power Trans.

jsou lvi“ (neprozkoumaná území se na mapách kdysi označovala poznámkou „hic sunt leones“ = zde jsou lvi), alespoň pro většinu zdravotnických pracovníků. Přitom jsou zde provozy pro fungování nemocnice životně důležité. Pokusíme se v několika příspěvcích seznámit s jejich činností širší veřejnost, a to nejen popisně, ale i z hlediska širších vztahů. Každý z provozů technického zázemí poskytuje servis v určité oblasti a jeho prvořadým cílem je uspokojení potřeb odběratelů. Na druhou stranu zde neplatí standardní vztah mezi poskytovatelem servisu a zákazníkem, neboť jak rozsah služeb, tak někdy i jejich kvalita jsou dány limitovanými možnostmi financování. Obecně se však dá říci, že personální, materiální a finanční podpora servisních činností je ve FN HK taková, že jejich úroveň je ve většině případů nad standardem, obvyklým v českých nemocnicích.

Jedním z provozů velmi dobré úrovně je prádelna – slušně velká továrna, a to jak velikostí a vybavením, tak i počtem pracovníků a ročním obratem. Byla postavena nákladem téměř 40 mil. Kč v roce 1986 s velkou prozíravostí, neboť i po téměř 20 letech provozu odpovídá svým stavebním uspořádáním i uspořádáním technologie soudobým požadavkům na nemocniční prádelny. Samozřejmě technologické vybavení již původní není. I když prádelenské stroje mají dlouhou životnost, bylo nutno před několika lety zahájit razantní obnovu vybavení.

Klíčovými stroji, které byly v posledních pěti letech obnoveny celkovým nákladem 25 mil. Kč, jsou tunelové pračky. Je třeba zdůraznit, že průmyslové praní je něco zcela jiného než to, které známe z domácností. Je to specifický obor, ve kterém se setkává chemická technologie, strojírenství a elektronika, aby v reakci na změny technologie výroby tkanin, zpřísňující se hygienické normy a rostoucí ceny energií nabízel a zajišťoval stále výkonnější postupy zpracování prádla. Tunelem u tunelové pračky se rozumí série objemných, vzájemně propojených komor, z nichž část je určena pro předprírku, část pro praní a část pro máchání.

Naše prádelna má jednak starší třináctikomorovou pračku (vyrobena v roce 1998) typu VOSS Archimedia, její celková délka je 17 m, jednak novější desetikomorovou pračku (vyrobena v roce 2003) typu Power Trans, dlouhou 22 m. Spojené komory se pootáčejí tam a zpět o úhel 240 - 270 stupňů u pračky VOSS a 210 – 230 stupňů u pračky Power Trans a v intervalech cca 4 min. se prádlo přesouvá z jedné komory do následující. Vsázka, tzn. obsah komory je 33 (VOSS), resp. 36 (Power Trans) kg prádla. Z poslední komory prádlo vypadává na lis, ve kterém se pod tlakem 3 MPa z prádla vytlačí cca 50 % vody, pak se prádlo přesune do některého ze sušičů. Protože sušení má delší cyklus než praní, je každá pračka vybavena více sušiči (tři sušiče má pračka VOSS, dva sušiče pračka Power Trans). Pračky procházejí stěnou, která prádelnu dělí na „špinavou“ a „čistou“ část tak, aby nemohlo dojít ke kontaminaci zpracovaného prádla.

Nové konstrukce praček zajišťují nejen větší účinnost praní, ale vzhledem ke stále rostoucím cenám vody a energií usilují také o co největší provozní úspornost. Pro ilustraci uvedme, že spotřeba vody u původních praček byla až 30l na jeden kg prádla, pračka Power Trans má spotřebu 12l na jeden kg prádla. Při výpočtu úspor je přitom třeba vzít v úvahu, že k ceně vodného a stočného (aktuálně 46,10 Kč) se připočítávají i náklady na úpravu vody (25,- Kč) – prádelna má svoji úpravnu, ve které se voda odebírá z běžného vodovodního řádu musí změkčit a zbavit obsahu železa.

Každá pračka je vybavena dávkovači pracích prostředků, což opět zdaleka není tak jednoduché, jako v domácnosti. Základní prací prostředek se kombinuje s řadou přísad, přidávaných do různých komor podle předem stanoveného a pečlivě vyladěného programu pro různé druhy znečištění prádla. Jinak se pere prádlo z infekční kliniky, jinak z operačních sálů, jednotek intenzivní péče atd. Celkem se používá 23 programů.

O pracích prostředcích se zmíníme podrobněji, neboť, jak každý ví ze své domácí praxe, jsou pro kvalitu vyprání klíčové. Na českém trhu působí několik výrobců – dodavatelů, kteří nabízejí jak tekuté, tak sypké prostředky, přirozeně různé kvality, které odpovídá i cena. FN HK dlouhá léta spolupracuje s firmou Procter a Gamble, jejíž výrobky za rozumnou cenu poskytují nemocnici dostatečnou kvalitu. Základním pracím prostředkem je

Pohled do haly žehlírny.

Jiný pohled do haly žehlírny.

prací prášek Penta 1. Jde o vysoce koncentrovaný detergent, jehož hlavní výhodou je účinnost v krátkém kontaktním čase i při nízkém dávkování. Jako pomocné prostředky se používají tekuté přísady: ZEVA P pro vypírání krve a tuků, ZEVA D je kyselý deinkrustační prostředek pro máchání prádla, ZEVA SB pro bělení bílého a stále barevného prádla a Zeva EM pro emulgaci tuků. Spotřebu pracích prostředků můžeme ilustrovat na množství, používaném pro vyprání 1 kg běžně znečištěného ložního prádla: 20 g Penta 1, 5 g ZEVA EM, 15 g ZEVA SB, 80 g ZEVA D.

Prádlo se na vstupu do praček netřídí, jen v omezeném rozsahu se třídí prádlo z obyčejných lůžkových oddělení. Musí se podle druhů roztrždit po vysušení, po kterém však obsahuje ještě asi 30 % vody. Jde o namáhavou, málo produktivní práci, která se musí vykonat proto, že žehlicí stroje jsou specializované pro určité druhy prádla. Dva velké, elektronicky řízené kalandry jsou určeny pro prostěradla a povlaky. Jejich šířka – cca 5 m – je taková, že žehlí paralelně dva kusy prádla. Stroje jsou vybaveny automatickými vkladači a skladači a jejich produktivita je velmi vysoká. Starší žehlicí linka Textima je tříválcová (průměr válce je 800 mm), dlouhá téměř 9 m, novější Kannegiesser je dvouválec (průměr válců 1,6 m), dlouhý téměř 12 m. Rychlost žehlení při teplotě 175 stupňů je u obou linek 17 – 24 m/min. Na třech menších kalandrech se zpracovávají pleny, utěrky, ručníky, pláště apod. Dvě sestavy kabinetových žehlicích souprav slouží pro zpracování personálního prádla.

Pro efektivní fungování prádelny i spokojenost odběratelů je důležitý oběh prádla. Jeho celkové množství v nemocnici není malé. Např. u ložního prádla je k dispozici celkem 11 souprav na jedno lůžko, přesto bývala prádelna terčem kritiky, protože neuspokojovala množství požadavky pracovišť. Příčina byla jednoduchá: řada klinických pracovišť si udržovala nadměrné zásoby a prádlo pak v oběhu chybělo. V současné době se spolupráce prádelny s odběrateli v tomto směru výrazně zlepšila. Zásoby na klinikách byly minimalizovány, prádelna denně dodává požadované množství prádla a přitom jí zůstává dostatečná rezerva pro krytí mimořádných požadavků.

Rozvoz i svoz prádla byl v posledních letech velmi zkulturněn zavedením přepravních klecí. Dnes si už nikdo nevzpomene na neforemné balíky, které byly skládány na klinikách a na obtížnou manipulaci s nimi. Prádlo je dnes expedováno podle harmonogramu v klecích, krytých ochranným povlakem, přičemž od expedice v prádelně až po místo dodání je pod stálým dozorem. V barevně odlišených klecích je špinavé prádlo sváženo

zpět do prádelny. Relativně častým problémem jsou cizí předměty zapomenuté v prádle. Jde zejména o operační nástroje, jehly a psací potřeby. Tyto zapomenuté předměty dokáží nejen znehodnotit výsledek praní a poškodit značné množství prádla, ale vedou i ke škodám na zařízení. Např. oprava poškozené pryžové membrány lisu přijde na 65 – 80 tis. Kč.

V prádelně pracuje 60 lidí, kterým projde rukama téměř 1.600 tun prádla za rok, přičemž dosahovaná produktivita práce 25 kg/hod/pracovníka je vysoko nad průměrem obvyklým v českých poměrech. Pracovní podmínky nejsou právě příjemné, kromě výše zmíněného vysokého podílu manuální práce jsou během letních tropických dnů klimatické podmínky v žehlárně na hranici únosnosti: vysoké venkovní teploty se sčítají s teplem sálajícím ze strojů.

I když jsou hospodářské výsledky prádelny zveřejňovány každoročně ve výročních zprávách FN, uvedeme pro úplnost alespoň nejdůležitější čísla z roku 2004: celkové náklady 41,4 mil. Kč/rok, z toho 29 % jsou osobní náklady, 16,6 % náklady na energii (elektřina, pára) a vodu, 17,6 % režie a 13,5 % náklady na nákup nového prádla. Poslední položka bývá obvykle vyšší. Pacienti FN však nedostávají prádlo potrhané, znečištěné nebo jinak znehodnocené. K jeho kvalitě i úsporám v této položce přispívá i vlastní krejčovna, kde se provádí opravy prádla, především personálního. Tento malý provoz zajišťuje i šití polštářů, závěsů, záclon a různých potahů pro různá pracoviště FN.

Část volné kapacity prádelny je využívána i pro externí odběratele – zejména pro zdravotnická zařízení ve městě a okolí se vybere ročně téměř 50 t prádla.

Procesy zpracování prádla nejsou nijak rutinní záležitostí. Technologie praní je velmi citlivá a musí být neustále „doladována“. Stále se hledají nové možnosti, jak procesy kontrolovat a zaručovat stálou jakost produkce. Kontroluje se např. pH každé poslední máchací lázně, aby bylo zaručeno, že prádlo neobsahuje zbytky pracích prostředků. Prádelna spolupracuje s Výzkumným ústavem textilním v Brně, kde se periodicky kontroluje, zda zpracování prádla je optimální z hlediska jeho opotřebení, zda v prádle nezůstávají zbytky anorganických látek apod.

Doufáme, že se nám podaří ukázat alespoň částečně jeden z klíčových provozů technického zázemí v jeho složitosti. Snahou pracovníků prádelny je uspokojovat co nejlépe požadavky uživatelů na množství i jakost prádla. Tato snaha je úspěšná, pokud obě zainteresované strany dobře spolupracují.

*Ing. Petr Martínek
RNDr. Josef Židů, CSC.*

*I při využití moderních strojů zůstává v prádelně náročná fyzická práce.
Fotografie k článku Ing. Jiří Bobr*

MUDr. Josef Vanický a Hradec Králové

Ráda bych představila další z vynikajících osobností někdejších hradeckých lékařů. Tímto výjimečným mužem byl MUDr. Josef Vanický. Zpočátku neутěšené a poněkud dramatické pátrání po portrétu nebo fotografii tohoto lékaře nakonec přece jen skončilo úspěšně. Ve fotoarchivu Muzea východních Čech v Hradci Králové jsem MUDr. Vanického identifikovala na fotografii z roku 1925, kdy se podílel na organizaci Výstavy zdravotnictví a hygieny. Fotografie skupiny mužů, stojících na schodech muzejní budovy při návštěvě ministra veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy ČSR Dr. J. Šrámka, našťastí zachytila i člena výstavního výboru MUDr. Vanického.

Josef Vanický se narodil 9. února 1874 v Hrošce u Opočna. Vystudoval gymnázium v Rychnově nad Kněžnou a poté v roce 1900 absolvoval studia lékařství ve Vídni. Po nedlouhém pobytu v Holicích se od roku 1910 usadil v Hradci Králové. Ve své lékařské praxi prosazoval výraznější podíl lékařů na preventivní péči, zlepšování životních podmínek a všestrannou péči o zdravé pacientů, důsledné předcházení nemocí. Do konce první světové války působil jako obvodní lékař v Kuklenách a na Pražském Předměstí, kde byl svými pacienty velmi oblíben.

Po válce se dr. Vanický věnoval především léčbě tuberkulózy, která byla v té době velkou hrozbou. Úmrtnost obyvatel na tuberkulózu činila v poválečných letech téměř 19 % z celkového počtu zemřelých. V roce 1919 bylo úsilí MUDr. Vanického završeno založením hradeckého odboru Masarykovy ligy proti tuberkulóze. Dr. Vanický neúnavně seznamoval veřejnost s nebezpečím tuberkulózy, s významem a záměry Masarykovy ligy proti tuberkulóze, a to prostřednictvím četných přednášek a osvětových cestami po celém královéhradeckém okrese. Zpočátku se odbor soustřeďoval pouze na peněžitou a potravinovou podporu nemocných a ohrožených jedinců v Hradci Králové a okolí. Dr. Vanický také prosazoval soustavné vyšetřování školní mládeže a zaměstnanců továren a upozorňoval na nebezpečí nejen tuberkulózy, ale i dalších dýchacích chorob, které byly v Hradci Králové rozšířeny. Za jednu z příčin zdejšího častého výskytu chorob dýchacích cest pokládal otevřený terén města a z toho vyplývající velkou prašnost. V roce 1921 byly hradeckému odboru Masarykovy ligy proti tuberkulóze a odboru Ochrany matek a dětí poskyt-

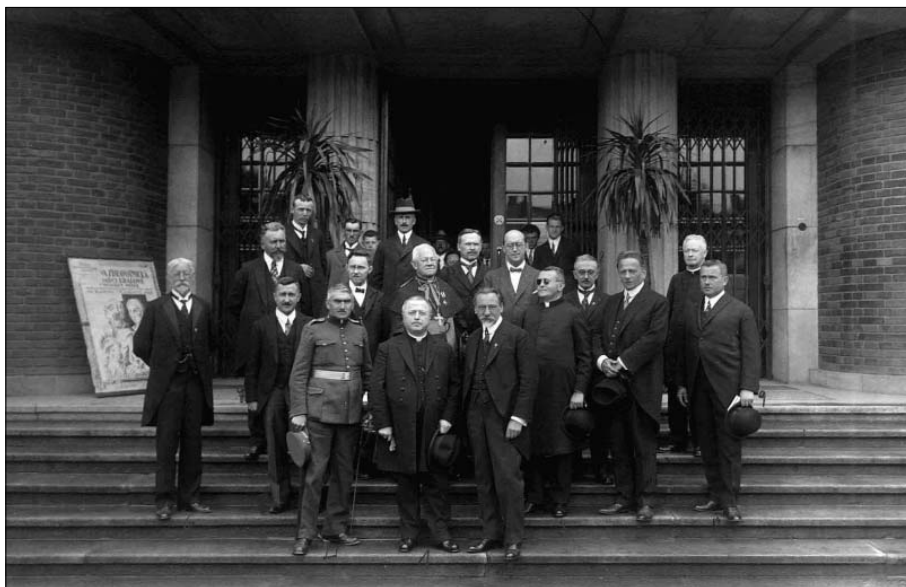
nuty dvě místnosti v přízemí obecního domu ve Střelecké ulici. V tomto roce také město zakoupilo pro protituberkulózní poradnu rentgen a horské slunce. K protituberkulóznímu středisku přibýly v této době zásluhou dr. Vanického nové úseky sociální péče – poradna pro matky a kojence, útulek pro nemajetné rodičky a poradna pro občany stížené pohlavními chorobami. Dostatečná prevence, osobní hygiena a úspěšná léčba se projevíly na výrazném snížení úmrtnosti na tuberkulózu v okrese královéhradeckém na necelých 15 % již v roce 1923, což bylo považováno za úspěch. Město také přistoupilo k dláždění ulic, k zavedení pravidelného čištění a kropení ulic, aby se co nejvíce zabránilo prašnosti. Dr. Vanický každoročně umožnil umístění průměrně třiceti dětí z královéhradeckého okresu, ohrožených tuberkulózou, v dětské ozdravovně u Dvora Králové nad Labem. MUDr. Vanický doporučoval také včasné oddělení dětí od rodičů nemocných tuberkulózou a v Dětském domově Okresní péče o mládež na Slezském Předměstí se zasadil o vyhrazení pěti lůžek pro zdravé děti z tuberkulózních rodin. Trval také na pečlivých hlášeních porodních asistentek z okresu královéhradeckého o nově narozených dětech s přihlédnutím na děti z tuberkulózních rodin.

V roce 1923 byl MUDr. Josef Vanický jmenován řídícím lékařem Okresního ústavu zdravotně sociální péče, který byl financován Ministerstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy ČSR, ale i nadále byl podporován i okresem, městem a odborem Masarykovy ligy. Josefu Vanickému se také dařilo stále rozšiřovat Okresní ústav zdravotně sociální péče. V roce 1933 se vzdal své lékařské praxe a věnoval se pouze řízení tohoto ústavu. V roce 1934 měl tento okresní ústav už devět poraden: poradnu protituberkulózní, poradnu pro předškolní a školní mládež, sňatkovou poradnu, lékařskou poradnu pro volbu povolání, poradnu pro kojence a matky, poradnu pro těhotné ženy, poradnu pro pohlavní choroby, poradnu sportovní a zubní s ambulancí. První čtyři z nich vedl MUDr. Vanický.

V roce 1925 uspořádalo město Hradec Králové jako první v republice samostat-

nou Výstavu zdravotnictví a hygieny. Můj příspěvek o této výstavě se již ve Scanu objevil (viz Scan, 2000, č. 2), ale na tomto místě bych výstavu ráda znovu připomněla, protože MUDr. Vanický se na této akci také významně podílel. Organizaci výstavy zajišťoval výstavní výbor za podpory Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy ČSR. V čele stál starosta města JUDr. František Ulrich, mezi členy výboru patřili i MUDr. Josef Vanický jako ředitel Lidového ústavu sociálně zdravotního, dále předsedkyně Československého Červeného kříže Julie Herdová, choť místního advokáta, zdravotní referent města MUDr. Leopold Batěk a ředitel bankovního úřadu Ladislav Hess. Výstavní výbor organizoval nejen expozici zdravotnictví v městském muzeu, ale také prezentaci firem z celé republiky, které na výstavě předváděly výrobky z oboru lékařství a hygieny. Dr. Vanický spolu s ostatními členy výstavního výboru také zajišťoval hladký průběh tzv. zdravotních sjezdů, odborných přednášek a referátů, debat o přednášených tématech, promítání filmů s odbornou tematikou. Organizoval Sjezd zdravotně sociálních pracovníků v péči o matky a děti s rozsáhlým cyklem přednášek jako např. Ochrana dětí před tuberkulózou, Význam a cíl poraden pro ženy těhotné a matky po porodu atd. Podílel se na Krajském sjezdu Ligy Masarykovy. Výstavu provázal obrovský zájem veřejnosti. Zdravotnická výstava v Hradci Králové měla pomoci vstěpovat nutnost pravidelné zdravotní péče. Nedá mi, abych znovu neocitovala slova MUDr. Josefa Vanického, která se v závěru této zdravotní akce objevila v dobovém tisku: „Jsme si vědomi, že podnik nemůže býti dokonalý, vždyť je první tohoto druhu v lidovém zdravotnictví a stavíme se poprvé na své vlastní nohy v organizacích výstav zdravotních. Avšak z chyb a předností naší výstavy nohsledové učiní závěry a vykristalizují příští výstavu zdravotní v harmonický účelný celek, z něhož by pramenilo vše, co lid náš potřebuje vědět o základních principech zdraví. A tak výstavy tyto stanou se jedním z mohutných článků řetězu péče preventivní.“

V lednu 1929 začal v Hradci Králové fungovat Veřejný okresní chorobinec, který byl umístěn po otevření nové okresní nemocnice (r. 1928) v budově tzv. „Staré nemocnice“ u Orlice. Po jeho zřízení převzal Josef Vanický lékařský dozor nad chovanci pouze za nevelký paušální příspěvek. Podařilo se mu v rámci cho-

Snímek z návštěvy ministra Dr. Šrámka na zdravotnické výstavě v Hradci Králové v roce 1925. V první řadě uprostřed Dr. Šrámek, vpravo MUDr. Josef Vanický, ve druhé řadě druhý zprava starosta JUDr. F. Ulrich, vlevo za ním MUDr. L. Batěk. Foto archiv MVČ v Hradci Králové

robince, i když jen v malém měřítku, najít vhodné prostory pro izolaci pacientů s otevřenou tuberkulózou.

MUDr. Vanický také důsledně prosazoval vybudování instituce školního lékařství jako důležité součásti preventivní dětské zdravotně sociální péče dětí školou povinných. Bohužel pro nedostatek veřejných financí se mu nepodařilo tento záměr prosadit. Za to však úspěšně prosadil zavedení organizace zubní

péče o školní děti v královéhradeckém okrese.

Politicky Josef Vanický nikdy veřejně nevystupoval. Byl stoupencem T. G. Masaryka. Když v roce 1927 národní demokracie hlasovala proti Masarykovi, z této strany, kde byl spíše formálním členem, okamžitě vystoupil.

MUDr. Josef Vanický zemřel 4. května 1936. Svůj dům čp. 228 na Karlově třídě odkázal Okresnímu ústavu sociál-

ně zdravotní péče. Ostatní jmění rozdělil několika, většinou dobročinným, korporacím – Sokolské filharmonii v Hradci Králové, Menšinovému fondu Sokolské župy Orlické, tělocvičné jednotě Sokol v Hrošce u Opočna, Obecné škole v Hrošce u Opočna, Poradně pro děti školy Komenského ve Vídni, Pěveckému sdružení moravských učitelů, Zpěváckému spolku Lumír ve Vídni, Chudinskému fondu města Hradce Králové, Chudinskému fondu města Pražské Předměstí, Chudinskému fondu města Kukuleny, Studentskému domovu v Hradci Králové, Ústředí Masarykovy ligy proti tuberkulóze v Praze. Největší finanční částku 300.000 korun věnoval Deylovu ústavu slepců.

Kraj královéhradecký v jeho nekrologu uvedl: „Dr. Vanický obětoval se cele v zájmu zdraví svých bližních, pomáhal, kde se dalo, burcoval, poučoval a také tvořil. Nebude zapomenuto, co po té stránce pro Hradecko vykonal. A kdyby všichni jiní snad zapomněli, nezapomenou jistě všichni ti vděční jeho pacienti. Po velké životní práci podlehl nakonec zákeřné chorobě a dochází odpočinku, kterého si jinak nedopřál v péči o ty, již se k němu ve strastech o pomoc obraceli.“

*Mgr. Pavla Koritenská
Muzeum východních Čech
v Hradci Králové*

MUDr. Dana Čížková laureátkou Fingerlandovy ceny

*Fingerlandova cena, která se uděluje studentu nebo mladému lékaři ve věku do třiceti let za nejlepší práci z morfologických věd publikovanou v předcházejícím roce, byla letos udělena pošesté. Podruhé se vyznamenanou stala lékařka z Ústavu histologie a embryologie naší fakulty. V roce 2003 to byla MUDr. Jana Karbanová, letos se nositelkou Fingerlandovy ceny stala MUDr. Dana Čížková za práci: Dana Čížková, Jaroslav Mokřý, Stanislav Mičuda, Jan Österreicher, Jiřina Martínková „Expression of MRP2 and MDR1 transporters and other hepatic markers in rat and human liver and in WRL 68 cell line“, otištěnou v časopise *Physiological Research*. Práce se zabývá srovnáním exprese transportních proteinů zodpovědných za mnohočetnou lékovou rezistenci MRP2 a MDR1 a dalších hepatocytárních markerů v potkaní a lidské jaterní tkáni dospělých organismů a v průběhu intrauterinního vývoje a také ve fetálních lidských hepatocytech linie WRL 68 kultivovaných in vitro. Prvotně popsány nálezy jsou např. exprese proteinu MRP2 v kanalikulární membráně lidských hepatocytů během fetálního vývoje, exprese téhož transportéru v apikální membráně cholangiocytů v játrech dospělého člověka nebo přítomnost obou transportních proteinů MRP2 a MDR1 v buňkách linie WRL 68. Cenu spolu s mimořádnou finanční odměnou předali MUDr. Daně Čížkové*

děkan Lékařské fakulty UK v Hradci Králové prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., a ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., při zahájení veřejného zasedání Vědecké rady fakulty dne 5. 4. 2005.

Redakce Scanu MUDr. Daně Čížkové srdečně blahopřeje.

Dana Čížková převzala cenu z rukou děkana fakulty prof. Vladimíra Paličky (vpravo) a ředitele Fakultní nemocnice doc. Leoše Hegera. Foto Irena Šulcová

Pamětní medaile Německé oftalmologické společnosti byla udělena profesoru Pavlu Rozsíválovi

Dne 29. ledna 2005 předal prezident Německé oftalmologické společnosti (Deutsche Ophthalmologische Gesellschaft) PD Dr. Klaus Dieter Lemmen profesoru MUDr. Pavlu Rozsíválovi, CSc., pamětní stříbrnou medaili DOG. Významné ocenění se profesoru Pavlu Rozsíválovi, přednostovi královéhradecké Oční kliniky a předsedovi České oftalmologické společnosti ČLS JEP dostalo jako projev uznání za dlouhodobou aktivní spolupráci s německou odbornou společností. Tato spolupráce vyvrcholila při příležitosti 102. sjezdu Německé oftalmologické společnosti v Berlíně v září roku

Pamětní Medaile Německé oftalmologické společnosti.
Rephotograf redakce Scanu

2004, kterého se prof. Pavel Rozsívál účastnil v čele třicetičlenné delegace českých oftalmologů. Prof. Rozsívál proslovil na sjezdu přednášku a také další z českých delegátů se aktivně zúčastnili sjezdového programu. Česká strana také připravila společné německo-české sympozium. Profesor Pavel Rozsívál využil účasti na sjezdu i k uskutečnění první implantace umělé rohovky u českého pacienta – operaci provedl, díky laskavosti prof. Bleckmanna, na privátní klinice Schlosspark klinik.

Redakce časopisu Scan panu prof. Pavlu Rozsíválovi k významnému ocenění srdečně blahopřeje.

K 85. narozeninám prof. Hvězdoslava Stefana

Dne 14. března t. r. si prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., připomněl své 85. narozeniny. Popřát jubilentovi přišli také zástupci královéhradecké Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany v Brně.

Děkan fakulty, plk. doc. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., v blahopřání profesoru Hvězdoslavovi Stefanovi mj. uvedl: „Vážený pane profesore, patříte k předním osobnostem české a hradecké chirurgie, jakož prof. MUDr. Jana Bedrny jste se stal i jeho významným pokračovatelem.

Dovedl jste vytvořit medicínské pracoviště světové úrovně. Spojil jste svou profesní a životní dráhu s hradeckou medicínou a lékařským školstvím. Patří sem i Vaše působení v aktivní službě důstojníka zdravotnické služby na pracovištích Vojenské lékařské akademie. Svou lékařskou a učitelskou činností jste se zasloužil o profesní přípravu budoucích vojenských lékařů – studentů

Prof. Hvězdoslav Stefan převzímá z rukou proděkana prof. Josefa Fuska „Pamětní odznak VLA-JEP 1951-2004“.

Foto Mgr. Ivana Komárková

Vojenské lékařské akademie a později Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu J. E. Purkyně – a o jejich další odbornou profilaci a růst.“ Dále pak děkan Roman Prymula připomenul i další oblast jubilentovy záslužné práce – jeho dílo historika lékařství: „K poznání tajů, možných rozměrů, souvislostí a hybatelů vývoje medicíny jste zvolil i ne právě častou cestu – spojení lékaře a historika medicíny v jedné osobě. Renomé poctivého badatele a precizního autora studií z historie medicíny patří neoddělitelně k Vašemu životnímu portrétu.“

Prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc., proděkan pro vědeckou práci fakulty, předal profesoru Hvězdoslavovi Stefanovi „Pamětní odznak Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně 1951–2004“.

Doc. PhDr. František Dohnal, CSc.

Webová stránka Etické komise

Veškeré informace týkající se činnosti Etické komise Fakultní nemocnice, Lékařské fakulty UK a Fakulty vojenského zdravotnictví v Hradci Králové, termínů projednávání studií a požadovaných dokumentů, naleznou zájemci na nově zřízené webové stránce. Stránka je na internetové

adrese www.fnhk.cz/main.php?page=etikakomise. Přístup na webovou stránku Etické komise je rovněž možný přes webovou stránku Fakultní nemocnice Hradec Králové www.fnhk.cz (na liště hlavní stránky FN HK viz oddíl Informace, dále pododdíl Etická komise).

Socha Spravedlnosti v sousoší sv. Iva od M. B. Brauna na Karlově mostě (k článku na str. 18).

— Z HISTORIE ŠPITÁLŮ V ČECHÁCH —

Jeden z nejstarších pražských městských špitálů byl postaven na místě, kde královna Eliška Přemyslovna založila kapli sv. Michala (kolem r. 1320). Měšťané Nového Města pražského Štěpán Huncleder a Jan Rozvoda získaný pozemek po kapli rozšiřovali nákupem okolních domů a r. 1505 zde založili špitál s kostelem sv. Bartoloměje. Prostory špitálu zvětšovali dalšími nákupy pozemků až do r. 1515. V ulici Na Slupi stávaly hospodářské budovy, které sousedily s velmi rozlehlou špitální zahradou (dnes Botanickou). V době obléhání Prahy Švédy byl gotický kostel se špitálem značně poškozen a v průběhu 17. a 18. století opravován a nakonec barokně přestavěn (foto 1). Budovy ve Špitální ulici (dnes Vyšehradské) byly v té době největším pražským humanitárním ústavem. Císař Josef II. v r. 1784 špitál zrušil, byli v něm umístěni choromyslní a od r. 1803 sloužil jako městský chudobinec. Po zboření kostela sv. Bartoloměje r. 1875 a přikoupení dalších pozemků získalo město místo, na kterém byla architektem J. Srdínkem postavena dvoukřídlá novorenesanční budova. Na průčelí budovy býval krucifix s nápisem „Městský chudobinec“ (foto 2). Na jihozápadní fasádě domu je umístěna socha J. Strachovského „Dobročinnost“ a pod ní čtyři plastiky od Fr. Hegersella „Žíznivé napájetí“ a „Lačné krmiti“ (foto 3). Při poslední přestavbě v r. 1931 pro Ministerstvo veřejného zdravotnictví byly, podle plánů F. A. Libry, provedeny půdní vestavby a nástavby nad vstupy. V současné době celý areál budov slouží Ministerstvu spravedlnosti ČR.

Text a foto Marcela a Jan Smitovi

Při putování Krétou nás kroky zavedly do starobylého města Górtys, které se významně zapsalo do historie starověku tzv. „Gortýnským zákoníkem“ a mytickou řekou Zapomnění: Lethaios. Zákoník je vytesán „brázdovým písmem“ do sloupů kdysi umístěných na agoře. (Pozn.: brázdové písmo, bístrofedón, bylo čteno zleva doprava a zpět. Připomíná otáčení potahu při orbě do protisměru: bús – vůl, kráva; strofé – otáčka). Je to první a nejcennější zdroj informací rané řecké legislativy. Vznikl v 5. stol. př. Kr. a navazuje na starší, primitivní ustanovení řeckého práva, nalezené na nejstarším občanském shromaždišti na Krétě – v Dreru. Zde poprvé bylo použito písmo k zaznamenání legislativy ke službě státu. Ostrov se stal prvním, v řeckém, tedy i západním světě, který položil základy ústavního práva a jeho zákoník byl prvním sepsaným právním systémem. Zákonky byly považovány za vynikající v celé řadě městských států, byly studovány a uváděny do života. (Pozn.: zákony omezující moc a pravomoc vládců i dobu jejich vlády, právo majetkové, rodinné, dlužnické, práva a manželství otroků, občané měli právo iniciovat soudní řízení, křivda se stává záležitostí všech. Moc byla přesunována na stát a bylo iniciováno nezávislé soudnictví). Kréta se stala první, kdo použil psanou legislativu – jak se sluší na ostrov, který byl domovem podsvětního soudce – krále Mínóa. Po zhroutilí palácové civilizace a následujícím temném období nadchází obroda krétských Řeků.

Řekové rozlišovali svými zákony dva druhy práva: právo jako zákonný pořádek (soužití lidí a bohů), na který dbala Diova dcera Themis (foto 1), a spravedlnost (klid a mír), již střežila její dcera Díké (nápomocné jí byly sestry Aisa – Sudba a Poiné – Trest). Když Zeus usedal na trůn k výkonu své soudcovské moci, byly obě bohyně vždy přítomny při jeho rozhodování. Jejich účast měla symbolický smysl, byla výrazem skutečnosti, že právo a spravedlnost při rozsudku spolu splývají. Římané, skvělí právníci, právo a spravedlnost ztotožnili a tím obě bohyně splynuly. V mytologii se toto sjednocení projevilo novou bohyní – Justitií, která převzala řecké atributy – váhy a meč. Tyto symboly převzal v moderní době do svého znaku např. i Interpol.

Římské právo bylo ve středověku používáno v západní Evropě a stalo se podkladem nařízení a zákonů, které sloužily jako podklad pro občanské zákoníky. Socha Justitie – Spravedlnosti byla zpodobňována v soudních místnostech, radnicích, kostelích, domech i na náměstích.

V království českém se objevuje Spravedlnost v poněkud jiné podobě. Na Klaudyánově mapě z r. 1518 ji představuje sám král Ludvík Jagellonský (již tenkrát v Čechách platilo – kdo má moc, má i právo) s představiteli zemského soudu (foto 2). Pěkná kresba z knihy (pol. 16. stol., bohužel blíže neurčená) představuje Spravedlnost a její úřad velmi zjednodušeně, porovnáme-li ji s dokonalostí římského práva. Právo je zde uplatňováno spíše v místním pojetí. (Pozn.: kresba v knize ze začátku 16. stol. zpodobňuje Spravedlnost ve svém úřadě: „sedící na kameni čtverhranném, nepohnutelném, ovázanýma očima neohlížející se na osoby, zacpávající levé ucho by zachováno pro druhou stranu, v pravici drží meč a uzdu na potrestání zlych, nadto váhy – na pravou vášku zásluhy, na levou odsluhy. Ve smlouvách upřímně ve slibech každý stůj, složené vraceno, nikdo nebudíž oloupen neb uražen. Toto jsou zákony spravedlnosti“.)

Snad první a tím i nejstarší zpodobnění Spravedlnosti je pozdně gotická socha z r. 1588 na náměstí v Prachaticích (foto 3). Její postoj je strnulý, pravice s mečem napřažena k úderu, váhy jakoby byly již odloženy (pokud byly použity). Vykonavatelé práva jsou Rožmberkové, podle erbů vytesaných na soklu.

Naprostojedinečným zpodobněním Justitie je reliéf na renesančním obřadním meči pánů z Rottalu. Byl vyroben kolem r. 1625, bohatě ciselován, s erby Rottalů, Moravy a Rakouska, jeho jilec je zakončen hruškou s plastikou Spravedlnosti (foto 4).

Skulptury baroka jsou plné pohybu, gest a výrazů. V sousoší sv. Ivo od M. B. Brauna na Karlově mostě (dar Právnické fakulty) z r. 1711 je nejpůsobivější a nejdokonalejší socha Spravedlnosti.

Spanilá svou ženskou krásou, úsměvná, sebejistá, rozevlátá a v dokonalé barokní křivce (serpentinatě), plná odhodlání tasit meč v boji za právo (foto 5 viz str. 16). (Jako pomocní patroni Spravedlnosti se objevují sv. Ivo – ochránce vdov, sirotků a starců, a sv. Aja – patronka soudních rozepří.)

K motivu Spravedlnosti se M. B. Braun vrací o několik let později (1715–19).

Na objednávku uměnímilovného Jana

M. hr. Šporka vytváří pro balustrádu před špitálem v Kuksu soubor dvanácti alegorií Ctností (foto 6). Tvář Spravedlnosti je laskavá, konejšivá, plná naděje, že právo bude vyslyšeno a ochráněno.

V r. 1837, při přestavbě radnice v Kolíně, byla na jejím nároží umístěna empírová socha plná rozvahy, klidu, vědomí zodpovědnosti, ale i sebevědomí. Vyzařuje z ní důvěra, že právo ochrání a víra v jeho neotřesitelnost.

Počátkem 20. stol. výtvarníci opět dělí Spravedlnost na Sudbu a Trest (jako ve starověku). Skulptury jsou vážné, Sudbu představují ženy soustředěně zvažující vinu a nevinu, Trest pak zamračením muži se strnulým výrazem nedávajícím naději, opírající se rukama o popravčí meč (foto 7). Socha Trestu na Soudním náměstí v Praze svým postojem připomíná Nemesis (dceru Noci a Temna), antickou bohyni osudové msty a spravedlivé odplaty, trestající zpučnost. S ponurým výrazem takto hleděla na poslední veřejnou popravu v r. 1945 – K. H. Franka.

Tvář Spravedlnosti se mění, doba klasického Řecka ji vytvořila vznešenou a laskavou, baroko je plné víry a naděje, současnost již žádné skulptury Spravedlnosti nemá. Lidstvo ji zpodobňovalo, neboť hledalo pravdu, a mrazí mě, když pomyslím, že již pravdu nehledáme a z výtvarného umění proto mizí. Přesto ale pevně věřím, že ještě nastala doba, kdy lidstvo přestalo zachovávat zákony, a Díké (Spravedlnost) opustila zemi a jako souhvězdí Panny září na noční obloze.

Abychom našli pravdu a tím i Spravedlnost, nezbyvá než hledat člověka – opravdový lidský ideál – který v sobě nese dobro a krásno, který vyvede lidstvo na cestu práva, a tím i spravedlnosti.

Marcela a Jan Smitovi

DOCENT JIŘÍ PETERA ČLENEM VZDĚLÁVACÍHO VÝBORU EVROPSKÉ ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

Doc. MUDr. Jiří Petera, Ph.D., přednosta Kliniky onkologie a radioterapie Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a Fakultní nemocnice Hradec Králové, byl zvolen členem vzdělávacího výboru European Society of Therapeutic Radiology and Oncology (ESTRO), a to jako mluvčí kolektivních či individuálních členů ESTRO z nových členských zemí EU. Panu docentu Jiřímu Peterovi srdečně blahopřejeme.

PUBLIKACE O SEPSI V INTENZIVNÍ PÉČI VYŠLA VE 2. VYDÁNÍ

V nakladatelství Maxdorf, s. r. o. Praha vyšla již ve 2. vydání publikace Sepse v intenzivní péči. Jedním z editorů a hlavních autorů knihy je **doc. MUDr. Vladimír Černý, Ph.D., FCCM**, přednosta Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny královéhradecké Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové. Panu docentu Vladimíru Černému a jeho spoluautorům k opakovanému vydání publikace upřímně blahopřejeme.

NEJLEPŠÍ KAZUISTIKA BYLA Z FN HK

MUDr. Miroslava Kloudová, lékařka Oddělení gastroenterologie a hepatologie (dříve KCVL) II. interní kliniky královéhradecké Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové, získala 1. místo v soutěži o nejlepší kazuistiku na tradičním Pracovním dnu České gastroenterologické společnosti ČLS JEP, který se uskutečnil v Praze dne 24. 2. 2005. Paní doktorce Miroslavě Kloudové k tomuto úspěchu srdečně blahopřejeme.

CENA ČASOPISU EUROPEAN PSYCHIATRY UDĚLENA DOC. LADISLAVU HOSÁKOVI

Doc. MUDr. Ladislav Hosák, Ph.D., učitel a lékař Psychiatrické kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, získal cenu za publikaci „Temperament and character inventory (TCI) personality profile in metamphetamine abusers: A controlled study“, otištěnou v European Psychiatry, 2004, Vol 19 (4): 193-195. Cena byla udělena časopisem European Psychiatry (IF) za nejlepší článek spolupracovníků redakce. Panu docentu Ladislavu Hosákovi k ocenění srdečně blahopřejeme.

MUDR. EVA KOROLOVÁ VE VÝBORU ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

MUDr. Eva Korolová, Ph.D., přednostka Kliniky nemocí z povolání Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové, byla zvolena členkou výboru Společnosti nemocí z povolání ČLS JEP. Paní doktorce Evě Korolové upřímně blahopřejeme.

MUDR. LUKÁŠ SMOLEJ V PŘEDSEDNICTVU SEKCE ODBORNÉ SPOLEČNOSTI

Na zakládající schůzi České skupiny pro chronickou lymfocytární leukémii (sekce České hematologické společnosti ČLS JEP), která se konala dne 4. 3. 2005, byl do předsednictva skupiny zvolen **MUDr. Lukáš Smolej** z Oddělení klinické hematologie II. interní kliniky Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Panu doktoru Lukáši Smolejovi srdečně blahopřejeme.

V květnu roku 1945 skončila druhá světová válka. Obnovoval se svobodný občanský život v naší zemi a zároveň se začaly psát i dějiny královéhradecké Lé-

PŘIŠEL KVĚTEN 1945

kařské fakulty Univerzity Karlovy (zprvu jen pobočky pražské Lékařské fakulty UK), první nově otevřené vysoké školy v poválečném Československu. Přednosta hradecké Chirurgické kliniky prof. MUDr. Jan Bedrna v roce 1947 v dopise prvnímu zastupujícímu děkanovi hradecké pobočky Lékařské fakulty UK profesoru MUDr. Bohuslavu Boučkovi o událostech těch dní mj. napsal, že když se přednosta hradeckého gynekologicko-porodnického oddělení docent MUDr. Jan Maršálek začal zajímat o volná místa přednostů na gynekologických klinikách, vyzval ho profesor MUDr. Jan Bělehrádek, tehdy rektor Univerzity Karlovy: „...Co bys hledal jinde, zřídte v Hradci fakultu. To je naše stará myšlenka, kterou jsme za okupace připravovali s Ulrichem“ (pozn.: šlo o mineraloga prof. RNDr. Františka Ulricha, rodáka z Boharyně na Hradecku, uvažujícího o možnosti zřídít po válce v Hradci Králové vedle lékařské fakulty i přírodovědeckou fakultu). Doc. Maršálek o tomto svém rozhovoru s prof. Bělehrádkem neprodleně referoval ve schůzi primářů hradecké nemocnice. Pozitivní stanovisko primářů pak doc. Maršálek oznámil i představitelům Revolučního národního výboru v Hradci Králové. Při setkání primářů královéhradecké nemocnice se zástupci Revolučního národního výboru dne 28. května 1945 byla ustavena komise, jejímž úkolem bylo připravit další postup. Prof. Jan Bedrna se při své nejbližší cestě do Prahy snažil vyhledat rektora prof. Bělehrádku, aby zjistil, jak by se věc měla realizovat. Podařilo se mu sice s rektorem hovořit jenom telefonicky od vrátného z Lékařského domu, ale prof. Bělehrádek měl vše již promyšleno a do telefonu profesoru Bedrnovi nadiktoval kostru memoranda, které měli zástupci občanstva královéhradeckého kraje poslat prezidentu republiky a vládě.

vp

Redakční rada: doc. MUDr. Jiří Bittner, CSc., doc. PhDr. František Dohnal, CSc., MUDr. Ivan Drašner, Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc., Ing. Rudolf Horák, prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Ing. Eva Kvapilová, PhDr. Vladimír Panoušek, Jaroslava Pečenková, prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., Mgr. Jiří Štěpán, Miroslav Všečeka.

Redakce: PhDr. Vladimír Panoušek, 500 02 Hradec Králové, Masarykovo náměstí 628/7, tel. 495 513 484 – mobil 776 736 394 – e-mail panousek@razdva.cz